

כללי השווא הנח והשווא נע

שווא נח latent/silent shwa

1. שווא הסוגר הברה הוא שווא נח. מְלָכָה, מְכַתֵּב
2. שווא בסוף מילה הוא שווא נח. מְלֶךְ, אֵת
3. השווא הראשון ברצף שוואים הוא נח. תִּשְׁמְרִי, מְגִדְלִי-

*אחרי שווא נח יופיע דגש קל בעיצורי בג"ד-כפ"ת. מְלָכָה

שווא נע mobile/vocal shwa

1. שווא בראש מילה הוא שווא נע. בְּנִי, דְּבָרִים, צְבִי.
2. השווא השני ברצף שוואים באמצע מילה הוא נע. תִּשְׁמְרִי, מְגִדְלִי-
3. שווא אחרי תנועה גדולה הוא נע. שְׁבָרָה, כּוֹתְבִים
4. שווא תחת אות דגושה בדגש חזק הוא נע. דְּבָרָה
5. השווא הראשון בצמד אותיות זהות הוא נע. הַלְלוּנָה

*אחרי שווא נע לא יופיע דגש קל בעיצורי בג"ד-כפ"ת. מְלָכָה

שווא מרחף

מציין היעדר תנועה כשווא נח. מקורו בפירוק צרור שוואים נעים. אחריו לא יופיע דגש קל בעיצורי בג"ד-כפ"ת.

בָּ + שְׁבָא ← *בְּשָׁבָא ← בְּשָׁבָא

דגש קל dagesh lene

1. אלה העיצורים שעשויים לקבל דגש קל: בג"ד כפ"ת.
2. בג"ד כפ"ת אחרי תנועה ← אין דגש קל.
3. מקבלים דגש קל לאחר עיצור / לאחר מילה עם טעם מפסיק.

דגש חזק dagesh forte

- אם יש דגש לאחר תנועה (עם טעם מחבר) – אזי מדובר על דגש חזק.
- דגש חזק עשוי להופיע בכל אחד מהעיצורים למעט הגרוניים (א, ה, ח, ע, ר).
- דגש חזק מציין הכפלה.

1. דגש משלים: לציון היבלעות של עיצור אחד בשכנו.

*נְתַנְנוּ ← נְתַנּוּ

*כָּרְתַתִּי ← כָּרְתִי

*יִסְסַע ← *יִסְסַע ← יִסַּע

דָּב ← *דָּבָבִים ← דָּבִים (דגש שמרמז על שורש כפול)

2. דגש תבניתי: חלק אינטגרלי ממשקל לשוני.

- בניינים - פיעל, פועל, התפעל – דגש חזק ב-עה"פ.

- משקלים – קָטַל (קָטַב), קָטוּל (שְׁכוֹר)

3. דגש קוניונקטיבי:

דגש באות הראשונה במילה השנייה מבין צמד מילים.

המילה הראשונה מסתיימת ב- סָה / סָה.

המילה השנייה מוטעמת בהברתה הראשונה.

שתי המילים מחוברות ביניהן באמצעות מקף או טעם מחבר.

אֶתִּי מְרַחֵק – עֲשֵׂה־פְּרִי (בראשית א' 11) דְּחִיק – לְכֹה־נָא (במדבר כ"ג 27)

לאחר מילה מלרעית.

לאחר מילה מלעילית.

4. דגש לתפארת הקריאה:

להדגשת ההברה המוטעמת על מנת "לקשט" את הקריאה.

במילים נפוצות: לָמָּה, אָנָּה, אֱלֹהִים, יָמָּה

* דגש חזק מופיע לאחר ו' ההיפוך: וַיִּקְטֹּל

** דגש חזק מופיע לאחר אותיות השימוש מש"ה: הַכָּלֵב

לטעמי המקרא שלושה תפקידים :

1. תפקיד מוזיקלי – לשם שירה : כל טעם מסמן רצף צלילים בעזרתם החזן שר.
2. תפקיד פונטי – הטעמה : הטעם מסמן את ההברה בעלת המשקל במילה*.
כמו כן חלק מהטעמים גורמים לשינויים בהגייה (לא במשמעות!). השינויים הנפוצים :
טעמים מחברים במילה שנגמרת בתנועה לא יגררו אחריהם דגש קל (טעמים מפסיקים – כן).
השוו את הדגשת אותיות בגדכפ"ת בבראשית א' בפסוקים 2 ו-27.

שילובים של טעמים שמשנים את הטעם. מצאו את הטעם המשתנה בבראשית א' 4.

עם טעמים מסוימים, בעיקר בסוף פסוק, אך לא רק גם תנועות המילה משתנות וגם ההטעמה**.
תופעה זו נקראת צורת הפסק. מצאו את צורות הפסק בבראשית ג' 16 - 17.

3. תפקיד תחבירי – הפסקה : בעוד ששיטת הפיסוק כיום מחלקת משפטים לחלקים גדולים הנושאים בתוכם מידע רב, טעמי המקרא מחלקים כל פסוק ליחידות קטנות עד כדי שתי מילים או אפילו מילה אחת. חלוקה זו מתאפשרת בזכות מעמד היררכי שיש לכל טעם. במערכת הזו ברוב התנ"ך (למעט ספרי אמ"ת) חשוב להכיר שלושה טעמים :
אָ סילוק (סוף פסוק) – סוגר את הפסוק***
אָ אתנחתא – מחלק את הפסוק לשני חלקים עיקריים, עד אליו ועד לסילוק. הפסקה.
אָ/אָ זקף/זקף גדול – מחלק את החלקים המשניים לשני חלקים נוספים. הפסקה משנית.
פסקו את בראשית א' 1, ב' 2, ד' 9.

* ישנם מספר טעמים שמיקומם ביחס למילה קבוע, בתחילתה או בסופה. כאשר המיקום הקבוע אינו תואם להטעמה הטעם יוכפל מעל ההברה המוטעמת: פֶּשֶׁטָא (קִדְמָא מופיע לבד במילה): וְעוֹף /וְתוֹהוּ. זָרְקָא: אֱלֹהִים /שְׂמֹעֶתָ. סְגוּל: הִרְקִיעַ /אֲשֶׁתָּדָ. תְּלִישָׁא קֶטְנָה: וְיִרְדּוּ /וְיִצְרָ. תְּלִישָׁא גְדוֹלָה: דְּשָׂא/הָאֲרָץ. יְתִיב (מִהֶפֶךְ מופיע לבד במילה): עֲשֹׁב (אבדה הופעה כפולה של הטעם, המוצא יקבל פרס):

לעיתים רחוקות יופיעו שני טעמים שונים במילה אחת – במקרה זה ההטעמה הראשית היא תמיד האחרונה.

** חלק מצורות הפסק מאוד מוכרות לנו, למשל: באו מים עד נפש. כבד את אביך ואת אימך. דוד הסתתר בצוקי עין גדי. המורה מעביד אותנו בפרך. בורא פרי הגפן. צורת הפסק המקראית חדרה גם לעברית הדבורה בצורת הציווי למשל לכי מפה! ולא לכי מפה!
לטעמים שלושה תפקידים: הנגנה, הטעמה ופיסוק

*** ישנו סימן זהה נוסף הנקרא מתג – ומופיע באמצע הפסוק. סימן זה אינו טעם מן המניין, כי אם מסמן הטעמה משנית בלבד.

ניקוד אותיות השימוש – מש"ה וכל"ב

אותיות השימוש הן חלק מקבוצת מילים ומיליות שהן הדבק של השפה, מילות יחס, חיבור, זיקה וכו'.

	מפועם	מ +	מנוקדת בחיריק ודגש חזק באות שאחריה.
מ	מעדן מרהארץ	מ + א ה ח ע ר	באותיות שאינן יכולות לקבל דגש (אהחרי"ע), מנוקדת בסגול והדגש החזק נושל. לעיתים במקרה זה תופיע בצורתה הנפרדת – מן.
	ש	שפתב	ש +
שחשב		ש + א ה ח ע ר	באותיות שאינן יכולות לקבל דגש, מנוקדת בסגול והדגש החזק נושל.
ה , ה , ה	השמים	ה +	מנוקדת בפתח ודגש חזק באות שאחריה.
	הארץ	ה + א ר ע	לפני האותיות א' ר' ע', מנוקדת בקמץ והדגש החזק נושל.
	החשך	ה + ה ח	לפני האותיות ה' ו' ח', מנוקדת בפתח והדגש החזק נושל.
	הילדים	ה + י	י' שוואית לא מקבלת דגש.
ה ה ה ה ה	הקרים העמיד	ה + ק ע ח ה	לפני האותיות ה' ח' וע' כאשר הן לא מוטעמות ומנוקדות בקמץ גדול ולפני ח' המנוקדת בחטף קמץ, מנוקדת בסגול והדגש החזק נושל.
	השמר	ה +	מנוקדת בחטף פתח ללא דגש חזק באות שאחריה.
	הידעתם האם	ה + א ה ח ע	לפני אות המנוקדת בשווא נע ולפני האותיות הגרוניות ברוב המקרים מנוקדת בפתח, ללא דגש חזק באות שאחריה.
ה ה ה ה	האנוכי העשית	ה + א ה ח ע	לפני האותיות הגרוניות כאשר הן לא מוטעמות ומנוקדות בקמץ גדול, מנוקדת בפתח, ללא דגש חזק באות שאחריה.
	ויצחק	ו + י	מנוקדת בשווא נע
ו ו ו ו ו ו	ולאדם ויבין	ו + ב ו מ פ	לפני אות המנוקדת בשווא נע ולפני האותיות ב' ו' מ' פ' מנוקדת בשורוק.
	ואני	ו + נ ו	לפני אות המנוקדת בחטף מנוקדת בתנועת החטף.
	וירושלים	ו + י (י?)	לפני י' המנוקדת בשווא, מנוקדת בחיריק והשווא נושל.
	טוב ורע דור ודור	ו + <	כאשר ו' החיבור יוצרת צמד ומתחברת למילה בעלת הברה אחת או מילה מלעלית, מנוקדת בקמץ (גם במספרים).
	ואלהים ואדני	ו + אלהים ו + אדני	בשני מקרים מיוחדים לפני המילים אלוהים ואדוני (והטיותיהן) ו' החיבור מקבלת ניקוד מיוחד והא' נעשית אם קריאה.
	ויאמר ויחי	ו + (עתיד)	מנוקדת בפתח ודגש חזק באות שאחריה (א', י', ת'), אך ללא דגש ביווד שוואית. גוררת ברוב המקרים תזוזה של הטעם.
ואירא	ו + א (עתיד)	מנוקדת בקמץ, ללא דגש חזק אחריה.	
ו ו ו ו ו	ואהבת	ו + קטל	ניקודה דומה ל'ו' החיבור, אך גוררת תזוזה של הטעם קדימה.
	בראשית	כָּלֶב +	מנוקדות בשווא נע.
כ ל ב	לפני לקרא	כָּלֶב +	לפני אות המנוקדת בשווא, מנוקדות בחיריק.
	לירושלים	כָּלֶב + י (י?)	לפני י' המנוקדת בשווא, מנוקדות בחיריק והשווא נושל.
	בעבורך לעבד	כָּלֶב +	לפני אות המנוקדת בחטף, מנוקדות בתנועת החטף.
	כָּכֶם לבוא	כלב + <	בדומה ל'ו' החיבור לפני הטעם לעיתים מנוקדות בקמץ.

1. כאשר ה' הידוע מצטרפת לאותיות כל"ב האות ה' נשמטת אך אותיות כל"ב מקבלות את תנועת ה' הידועה:
*בְּהָאֲרָץ < בְּאֲרָץ
2. כאשר מנקדים רצף של אותיות שימוש, מנקדים לפי סדר ההצטרפות למילה משמאל לימין:
וכחלום : חלום < חלום < וְכַחלוֹם
3. ה' הידוע גורמת לשינוי בניקוד (רק) במילים:
אָרוֹן-הָאֲרוֹן, אֲרָץ - הָאֲרָץ, הַר - הַהָר, חַג - הַחַג, עֵם - הָעָם, פֶּר - הַפֶּר
4. מילת השאלה מה מנוקדת בפתח ובמילה שאחריה דגש חזק: מה־יִקְרָאֵלוּ. לפני אהע"ר בקמץ ללא דגש: מֶה רָאִיתָ. ולעיתים לפני ח' וע' המנוקדות בקמץ מה תנוקד בסגול: מֶה עָשִׂיתָ.

לפניכם קטע מבראשית.

1. חלקו את הקטע לפסוקים, ופסקו את הפסוקים בהתאם לטעמי המקרא.
 2. נקדו את אותיות השימוש.
 3. בדקו את תשובותיכם בבראשית ב' 9-1, סמנו טעויות, שאלות, מחשבות ותהיות, ושלחו צילום.
- בכל שלב אתם מוזמנים ליצור קשר, לשאלות, דיונים ופולמוסים.

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צָבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי

מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרַךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְלַאכְתּוֹ

אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת: אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם בַּיּוֹם עָשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ

וּשְׁמַיִם: וְכָל־שֵׁם הַשָּׁמַיִם טָרָם יִהְיֶה בָאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרָם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים

עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה: וְאֵד יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאֲדָמָה: וַיִּצְרֹף יְהוָה

אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עֶפְרָל מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: וַיֹּטֵעַ יְהוָה

אֱלֹהִים גֶּן־בֶּעֶדֶן מִקֶּדֶם וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר: וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־עֵץ נֹחַמַד

למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע: